UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianae, 1661

5 Non sine mente caro fertur violata puellæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-62953

Visual Library

tubernium, de quo nati, non filii ſint matrimonii, ſed teſtes ſint adulterii? Cur autem hujuſmodi ſuſcipiuntur adulterini, qui patri pudori ſint, non honori? Dicit ſcriptura: *a* [Adulterorum filii 1 in conſummatione erunt, & ab iniquo toro ſemen exterminabitur.] Mulier igitur tua, ſi talibus moribus prædita eſt, ut mereatur conſortium, mereatur & nomen uxoris. Præſta concubinæ tuæ libertatem, & nomen uxoris, ne tu adulter ſis potius, quàm maritus.

1 ¶ Filii] *Repoſita ſunt reliqua verba ſcripturæ ex B. Ambroſio, pro quibus in vetuſtis eſt,* &c. *in vulgatis autem*, abominatio ſunt Deo.

C. X. ¶ *Adulteria non ſunt facienda etiam voluntate generandi filios.*

Item Auguſtinus *ad Claudium contra Iulianum, cap. 8.*

SIc non ſunt *b* facienda adulteria etiam voluntate generandi generandos, quemadmodum nec furta facienda ſunt etiam voluntate paſcendi pauperes ſanctos: quod tamen faciendum eſt non perpetrando furta, ſed bene utendo mammona iniquitatis.

5 pars. *Ecce, quòd nullo modo licet alicui vivente uxore ſua, vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios quærere: qui etiam ſuſcepti, filiorum nomine judicantur indigni. Simplex etiam fornicatio in ſacra ſcriptura prohibetur.*

C. XI. ¶ *Illicitus concubitus, & omnis non legitimus uſus illorum membrorum, nomine mœchiæ intelligitur.*

Unde Auguſtinus *in quæſtionibus Deuteronom. q. 37. ad c. 23.*

MEretrices *c* eſſe, & ad meretrices accedere prohibet Dominus, quarum publicè venalis eſt turpitudo. In Decalogo autem mœchiæ nomine non videtur hoc apertè prohibuiſſe, quoniam mœchia non niſi adulterium intelligi ſolet. *Idem* d *ſuper Exodum, q. 71.* ¶ Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in ſcripturis. Sed utrum etiam omnis fornicatio mœchia dici poſſit in eiſdem ſcripturis, non mihi interim occurrit locutionis exemplum: ſed ſi non omnis fornicatio etiam mœchia dici poteſt, ubi ſit in Decalogo prohibita illa fornicatio, quam faciunt viri, qui uxores non habent, cum fœminis, quæ maritos non habent, utrum inveniri poſſit, ignoro. Sed *e* ſi furti nomine bene intelligitur omnis illicita uſurpatio rei alienæ (non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit, ſed utique à parte totum intelligi voluit, quidquid illicitè rerum proximi aufertur,) profectò & nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus uſus prohibitus debet intelligi.

C. XII. ¶ *Extraordinaria voluptas, & inverecunda opera nuptiarum, luxuria & immunditia appellantur.*

Item Hieronymus *in c. 5. epiſt. ad Gal. ad verſ. [Manifeſta autem.]*

IN eo fornicator majoris eſt criminis, quia tollit membra Chriſti, & facit ea membra meretricis, [erunt quippe duo in carne una.] Qui *f* non eſt fidelis, nec credit in Chriſto, ſua membra facit membra meretricis: qui credit, & fornicatur, Chriſti membra facit membra meretricis. Econtrario infidelis in fornicatione ſua utrum violet, an ædificet templum idolo, neſcio. Per vitia quippe luxuriæ 1 vel maximè dæmones coluntur. Hoc unum ſcio, quòd qui poſt fidem Chriſti fornicatur, violat templum Dei. Secundùm opus carnis, immunditia nuncupatur: & eam comes luxuria ſequitur. Quomodo enim in *g* veteri lege de nefandis criminibus, quæ in occulto fiunt, & ea nominare turpiſſimum eſt, ne & dicentis os, & aures audientium pollu[e]rentur, generaliter ſcriptura complexa eſt, dicens: [Ve]recundos, vel reverentes facite filios Iſraël ab omni im[]munditia,] ſic in hoc loco cæteras extraordinarias voluptates, ipſarum quoq; opera nuptiarum, ſi non verecun[]dè, & cum honeſtate quaſi ſub oculis Dei fiant, ut ta[ntum] liberis ſerviatur, immunditiam & luxuriam nomina[vit].

1 ¶ Luxuriæ] *Abeſt vox iſta à pleriſque vetuſtis, & [ori]ginali.*

C. XIII. ¶ *Immoderatus uſus mulierum Salomonem ad idololatriam traxit.*

Item Gregorius *in moralibus, lib. 12. c. 12.*

SAlomon quippe immoderato uſu atque aſſiduitate mulierum ad hoc uſque perductus eſt, ut templum idolis fabricaret: & qui pius Deo templum conſtruxerat, aſſiduitate libidinis etiam perfidiæ ſubſtratus [ido]lis conſtruere templa non timuit.

C. XIV. ¶ *Liberorum procreatio in matrimonio laudatur, meretricia voluptas etiam in uxore damnatur.*

Item Hieronymus *in c. 5. epiſt. ad Epheſio, ad verſ. [viri diligite.]*

LIberorum ergo, ut diximus, in matrimonio opera [con]ceſſa ſunt: voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in uxore damnatæ.

6 pars. *Quare autem tales non dicantur filii, vel quam [libero]rum parentum ſequantur, qui ex libero & ancilla naſcuntur, Iſido*rus *Etymologiarum, lib. 9. c. 5. determinat.*

C. XV. ¶ *Qui ſint liberi, & quam conditionem ſequantur.*

LIberi dicti *a*, qui *b* ex libero ſunt matrimonio. Nam filii ex libero & ancilla, ſervilis conditionis ſunt. Semper enim qui naſcitur, deteriorem 1 parentum [...] Naturales autem dicuntur ingenuarum concubinarum filii, quos ſola natura genuit, non honeſtas [...] *infrà.* ¶ Hi verò, *c* qui non ſunt de legitimo matrimonio, matrem potius, quàm patrem ſequuntur.

1 ¶ Deteriorem partem] *In codicibus Iſidori [...] ſcriptis legitur,* deteriorem parentis ſtatum ſumit.

QVÆSTIO V.

1 ps QVòd autem pudicitia violenter eripi non poſſit, [...] rum auctoritatibus probatur. *Eſt enim [...] mi, quæ violentiam non ſentit. Corpori [...] infertur, non animo. Vnde, quamvis corpus violenter [...] tur, ſi pudicitia mentis ſervetur illæſa, tamen caſtitas [...] Sicut* d *beata Lucia fertur dixiſſe Paſchaſio: [Si invitam [...] feceris violari, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam.] [...] inquinatur corpus, niſi de conſenſu mentis. Nam ſi [...] thura ponas, & per manum meam ſacrificia e facias, Deus [...] hæc attendit, & deridet. De ſenſibus enim & voluntate [judi]cat Deus.]*

C. I. ¶ *Melior eſt virginitas mentis, quàm carnis.*

Hinc Ambroſius *ſcribit in libro ſecundo de Virginibus.*

TOlerabilius *g* eſt mentem virginem, quàm carnem habere. Vtrunque bonum, ſi liceat: ſi non liceat, ſaltem non homini caſtæ, 1 ſed Deo ſimus. [...] ¶ Virgo proſtitui poteſt, adulterari non poteſt. [...] cunque Dei virgo eſt, templum Dei eſt: nec lupanaria [...]

a *Sapient. 3.* b *Ivo p. 8. c. 105. Pann. l. 7. c. 20.* c *Ivo p. 8. c. 31.* d *Ivo p. 8. c. 279.* e *Sup. 24. q. 5. c. pœnale. c. quæri.* f *1. Cor. 2.* g *Levit. 15.*

a *Ivo part. 8. cap. 71.* b *aliter quia.* c *Unde & [...] quis.] origin.* d *In martyrio B. Luciæ.* e *alii. [...] ficiis.* f *al. non attendit, qui & deridet.* g *Sentent. 4. [...] Ivo p. 7. c. 137.*

infamant caſtitatem, ſed caſtitas, etiam loci abolet infamiam.

1 ¶ Caſtæ] *Antea legebatur*, caſti. *ſed B. Ambroſius ibi inducit Teodoram loquentem.*

C. II. ¶ *Mente incorrupta, caro non corrumpitur.*

Idem *ad virginem lapſam, cap. 4.*

REvera *a* non poteſt caro corrumpi, niſi mens fuerit antè corrupta.

C. III. ¶ *Aliena libido neminem polluit.*

Item Auguſtinus *de civit. Dei, lib. 1. c. 18.*

ITa 1 ne *b* aliquem polluat aliena libido, metuitur? Non polluit, ſi aliena erit, ſi autem polluet, aliena non erit. Sed cùm pudicitia virtus ſit animi, comitemque habeat fortitudinem, qua potius quælibet mala tolerare, quam malo conſentire decernat, nullus autem magnanimus, & pudicus in poteſtate habeat, quid de ſua carne fiat, ſed tantùm quid annuat mente, vel renuat: quis tandem ſana mente putaverit ſe perdere pudicitiã, ſi fortè apprehenſa & oppreſſa carne ſua exerceatur & expleatur libido, non ſua.

1 ¶ Ita ne] *Apud B. Auguſtinum*, Etenim ne vel aliena polluat.

C. IV. ¶ *De eodem.*

Idem *ibidem.*

PRopoſito *c* animi permanente, per quod etiam corpus ſanctificari meruit, nec ipſi corpori aufert ſanctitatem violentia libidinis alienæ, quam ſervat perſeverantia continentiæ ſuæ. An verò, ſi aliqua fœmina mente corrupta, violatoque propoſito, quod Deo voverat, pergat vitianda ad deceptorem ſuum, adhuc eam pergentem ſanctam vel corpore dicimus, ea ſanctitate animi, per quam corpus ſanctificabatur, amiſſa atque deſtructa? Abſit hinc error, & hinc potius admoneamur, ita non 1 amitti corporis ſanctitatem manente animi ſanctitate, etiam corpore oppreſſo, ſicut amittitur corporis ſanctitas, violata animi ſanctitate. *Idem cap. 19.* ¶ Lucretiam certè matronam nobilem, veteremq; Romanam pudicitiæ magnis efferunt laudibus. Hujus corpore cùm violenter oppreſſo Tarquinii Regis filius libidinosè potitus eſſet, illa ſcelus improbiſſimi juvenis marito Collatino, & propinquo Bruto viris clariſſimis & fortiſſimis indicavit, eosque ad vindictam conſtrinxit. Deinde fœdi in ſe commiſſi *d* ægra atque impatiens ſe peremit. Quid dicemus? adultera hæc, an caſta judicanda eſt? Quis in hac controverſia judex laborandum putaverit? Egregiè quidam ex hoc, veraciterque declamans ait, [Mirabile dictu duo fuerunt, & adulterium unus admiſit.] ſplendidè atque veriſſimè. Intuens enim in duorum corporum commiſtione unius inquinatiſſimam cupiditatem, alterius caſtiſſimam voluntatem, & non quid conjunctione membrorum, ſed quid animorum diverſitate ageretur, attendens, [Duo, inquit, fuerunt, & unus adulterium admiſit.]

1 ¶ Ita non amitti] *Locupletatus eſt ex originali hic locus, quoniam apud Ivonem erat paulò conciſior.*

C. V.

Idem *in eodem libro, cap. 27.*

NOn 1 fidelibus Chriſti ſit tædio veſtra vita, ſi ludibrio fuit hoſtibus caſtitas veſtra. Habetis magnam, veramque conſolationem, ſi fidam conſcientiam retinetis, non conſenſiſſe peccatis eorum, qui in vos peccare permiſſi ſunt. *Idem in libro de duabus animabus cap. 10.* ¶ Non niſi voluntate peccatur.

1 ¶ Non fidelibus] *In originali legitur*, Non itaq; vobis, ô fideles Chriſti, *ſed quoniam erat initium capitis, non eſt mutatum. Reliqua verò ſunt reſtituta & aucta.*

a *Sent. ibidem. Ivo p. 7. c. 138.* b *Ivo p. 7. c. 139.* c *Ivo ibid.* d *al. commiſſi ſceleris.*

C. VI. ¶ *De eodem.*

Idem *in libro primo de libero arbitrio, c. 5.*

DE pudicitia *a* quis dubitaverit, quin ea ſit in animo conſtituta, quandoquidem virtus eſt? Vnde à violento ſtupratore eripi nec ipſa poteſt. *Item Hieronymus* 1 *ſuper epiſtolam ad Romanos libro 1.* Non poteſt fieri, ut niſi quis mœchetur prius in corde, mœchari poſſit in corpore. *Idem ſuper Lucam* 2 *in lib. ſecundo.* ¶ Finge in perſecutione aliquam virginem proſtitutam: hæc apud Evangelium, quia voluntate non peccat, virgo ſuſcipitur, in lege quaſi corrupta repudiatur. *Idem in libro Hebraicarum quæſtionum in Geneſ. cap. 12.* ¶ Corpus mulieris non vis maculat, ſed voluntas. *Item Auguſtinus in libro de ſancta virginitate, cap. 8.* ¶ Sicut nemo impudicè utitur corpore, niſi Spiritu prius concepta nequitia, ita nemo pudicitiam ſervat in corpore, niſi Spiritu prius inſita caſtitate.

1 ¶ Item Hieronymus] *Apud B. Hieronymum nihil tale eſt inventum. Sed apud Origenem libr. 2. ad caput 2. epiſtolæ ad Romanos hæc leguntur:* Neque enim fieri poteſt, ut ſi antè quis non mœchetur in corde, mœchari poſſit in corpore.

2 ¶ Idem ſuper Lucam] *Hæc habentur in commentariis B. Hieronymi in Matthæum l. 2. c. 11. & inde eſt emendatum. In Lucam enim nihil extat B. Hieronymi.*

C. VII. ¶ *In corpore pudicitia violari non poteſt, ſi mens inviolata ſervetur.*

Idem *Victoriano, epiſt. 122.*

AD Deum *b* ingemiſcentibus omninò ſuis aderit, qui ſuis adeſſe conſuevit: & aut nihil in earum caſtiſſimis membris libidine hoſtili perpetrari permittet, aut ſi permittit, cum earum animus nulla conſenſionis turpitudine maculatur, etiam carnem ſuam defendit à crimine: & quidquid in ea nec commiſit nec permiſit libido patientis, ſolius erit culpa facientis, omniſque illa violentia non pro corruptionis turpitudine, ſed pro paſſionis vulnere deputabitur. Tantum enim in mente valet integritas caſtitatis, ut illa inviolata, nec in corpore poſſit pudicitia violari, cujus membra potuerint ſuperari.

C. VIII. ¶ *Caro non peccat, ſi à contagione fuerit anima munda.*

Item Iſidorus *in ſynonymis, lib. 2.*

NOn *c* poteſt corpus corrumpi, niſi prius animus fuerit corruptus. Munda à contagione anima *d*, caro non peccat.

C. IX. ¶ *Non eripitur pudicitia carnis, ſi mente ſervatur.*

Item Auguſtinus *Honorato Epiſcopo, epiſtol. 180.*

MAgis *e* timeamus, ne ſenſu interiore corrupto pereat caſtitas fidei, quàm ne fœminæ violenter conſtuprentur in carne, quia violentia non violatur pudicitia, ſi mente ſervatur: quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis ſua turpiter carne non utitur, ſed ſine conſenſione tolerat, quod alius operatur.

C. X. ¶ *Nec peccatum, nec juſtitia ex opere ſine voluntate perficitur.*

Item Ioannes Chryſoſtomus, [*id eſt, auctor operis imperfecti ſuper Matthæum, hom. 32. ad. 19.*]

SIcut enim peccatum ſine voluntate opus non facit, ita & juſtitia ex opere non conſummatur, niſi & voluntas affuerit. Multi enim corpore quidem caſtitati ſtudent, adulterium autem voluntate committunt. Niſi enim ex voluntate ſola fornicatio conſummaretur,

a *Ivo p. 7. c. 140. & p. 10. c. 101. Ivo p. 7. c. 141. & 15. q. 1. ſi quis tratus. §. item in perſecutione. Idem Beda in q. in Gen. 10. 8. c. 190. Ivo p. 8. c. 11.* b *Anſel. l. 10. c. 32.* c *Ca. 1. id eſt, ante c. de caſtitate. in recent. impreſ. Sent. 4. diſt. 33. Ivo p. 7. c. 142.* d *al. animâ.* e *Poly. l. 4. tit. 21. Anſ. l. 10. c. 51.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nunquam Dominus diceret: *a* [Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.] Ergo voluntas ſine opere *b* frequenter peccat. Illa eſt glorioſa continentia, non quam tranſgredi non poteſt neceſſitas debilitati *c* corporis, ſed quam complectitur voluntas ſancti propoſiti.

C. XI. ¶ *Virginitas carnis non ſervatur mente corrupta.*

Item Hieronymus *in epiſtola ad Euſtachium de cuſtodia virginitatis.*

2 ps SI Paulus Apoſtolus vas *d* electionis, & ſeparatus in Evangelium Chriſti, ob carnis aculeos, & incentiva vitiorum reprimit corpus ſuum, & ſervituti *e* ſubjicit, ne aliis prædicans, ipſe reprobus inveniatur, & tamen *f* videt aliam legem in membris ſuis, repugnantem legi mentis ſuæ, & captivum ſe in legem duci peccati: ſi poſt *g* nuditatem, jejunia, famem, carceres, flagella, ſupplicia, in ſemetipſum reverſus exlamat: [infelix *h* ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?] tu te putas ſecuram eſſe debere? Cave, quæſo, ne quando de te dicat Deus *i*. [Virgo Iſraël cecidit, & non eſt, qui ſuſcitet eam.] Audenter loquar: cùm omnia poſſit Deus, ſuſcitare virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna, ſed non vult coronare corruptam. Timeamus illam prophetiam, *k* ne in nobis etiam compleatur, [virgines bonæ deficient,] Obſerva quid dicat, [virgines bonæ deficient,] quia ſunt & virgines malæ. [Qui *l* viderit, inquit, mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.] Perit ergo & mente virginitas. Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non Spiritu: virgines *m* ſtultæ, quæ oleum non habentes excluduntur à ſponſo. Si autem & illæ, quæ virgines ſunt, ob alias tamen culpas virginitate corporũ non ſalvantur, quid fiet illis, quæ proſtituerunt membra Chriſti, & mutaverunt templum Sancti Spiritus in lupanar? Illico audierit: [Deſcende *n*, ſede in terra virgo filia Babylonis, ſede in terra: non eſt filiæ Chaldæorum thronus *o*: non vocaberis ultra mollis & delicata. Accipe *p* molam, mole farinam, diſcooperi velamen tuum, denuda crura, tranſi flumina, revelabitur ignominia tua, apparebunt opprobria tua.] Et hoc poſt thalamos filii Dei, poſt oſcula fratruelis, & ſponſi: illa, de qua quondam ſermo Propheticus continebat, [Aſtitit *q* Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circumdata varietate,] nudabitur, & poſteriora ejus ponentur in faciem ipſius. Sedebit ad *r* aquas ſolitudinis, & poſito vaſe, divaricabit pedes ſuos omni tranſeunti, & uſque ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominum ſubiiſſe conjugium, ambulaſſe per plana, quàm ad altiora tendentem, in profundum inferni cadere. Ne *s* fiat, obſecro, civitas meretrix fidelis Sion, ne *t* poſt trinitatis hoſpitium ibi dæmones ſaltent, & *u* ſirenæ nidificent, & hericii.

¶ *Multis locis reſtitutum eſt hoc caput ex vetuſtis exemplaribus, & originali.*

C. XII. ¶ *Corpore intacto caſtitas nonnunquam amittitur.*

Item Auguſtinus *ſerm. 3. de communi vita clericorum, & epiſt. 109. ad monachas.*

3 ps NEc ſolo tactu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit fœmina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius: & cùm ſe invicem ſibi, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nuntiant impudica, & ſecundùm concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam int[illegible] ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa [illegible] moribus.

C. XIII. ¶ *Adulterium perpetratur, cùm vel innupta turpiter concupiſcitur.*

Item Gregorius *in Moralibus, lib. 21. c. 9.*

QVi *a* viderit mulierem ad concupiſcendum e[illegible] jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.] Quia [illegible] græco vocabulo mœchus adulter dicitur, cùm non [illegible]na conjunx, ſed mulier videri prohibetur, apertè [illegible] oſtendit, quia etiam ſolo viſu, cùm turpiter vel in[illegible]pta concupiſcitur, adulterium perpetratur. Quod [illegible]men plerunque ex loco, vel ordine concupiſcentia[illegible] diſcernitur: quia ſcilicet ſic hunc in ſacro ordine [illegible]dioſa concupiſcentia, ſicut illum adulterii inquina[illegible]pa: in perſonis tamen non diſſimilibus idem luxuri[illegible]ſtinguitur reatus.

4 pars. *Quamvis autem violenter oppreſſæ pudicitiam [illegible] amiſerint, incontaminatis tamen ſe non audeant exæquare [illegible]ginibus.*

C. XIV. ¶ *Quæ opprimuntur, incontaminatis ſe virginibus comparare non audeant.*

Unde Leo Papa, *epiſt. 85. al. 87. ad Epiſcopos Afric. c. 5.*

ILlæ *b* autem famulæ Dei, quæ integritatem pud[illegible] oppreſſione barbarica perdidere, laudabiliores [illegible] in humilitate ac verecundia ſua, ſi ſe incontamina[illegible] non audeant comparare virginibus. Quamvis [illegible]mne peccatum ex voluntate naſcatur, & potuer[illegible]ptione carnis mens invita non pollui, minus ta[illegible]dem oberit, ſi quod potuerunt animo non amitt[illegible]leant ſe vel corpore perdidiſſe.

Cùm ergo hæc, quæ violentiam paſſa eſt, pudicitiam [illegible] bari non poteſt, nullo modo convincitur fornicatio[illegible] crimen incurriſſe. Vt enim ait Auguſtinus in libro [illegible]gali, cap. 4. [Adulterium c *committitur, cùm [illegible] bidinis inſtinctu, vel aliena conſenſu cum altero [illegible]ctum conjugale concumbitur, atque ita frangitur fide[illegible] etiam corporeis & abjectis magnum animi bonum eſt [illegible] ſalutem quoque corporalem, qua etiam vita iſta contine[illegible] eſt debere poſtponi.]*

1 ¶ Et ideò ei] *Apud B. Auguſtinum legitur*: [illegible]am ſaluti quoque corporali, qua etiam vita iſta con[illegible]tur, certum eſt debere præponi. *Sed ob gloſſam, [illegible] idem eſt ſenſus, nihil mutatum eſt.*

C. XV. ¶ *Mœchatur qui alicui præter matrimonii fœdus miſcetur.*

Idem Iſidorus d *ſuper Exodum, c. 29.*

NOn *e* mœchaberis,] id eſt, ne quiſquam præter [illegible]trimonii ſui fœdera aliis fœminis miſceatur [illegible]plendam libidinem. Nam ſpecialiter adulterium [illegible] qui præter ſuam ad alteram accedit.

C. XVI. *Qui vivente uxore ſua alteram cognoſcit, adulterium committit.*

Item Auguſtinus *de adulterinis conjugiis, lib. 2. cap. 7.*

PVto *f* Chriſtianum neminem reluctari, illum a[illegible]terum eſſe, qui vel diu languente, vel diu abſente, vel continenter vivere cupiente ſua uxore, alteri conjunctus eſt fœminæ.

5 pars. *Cùm ergo nihil iſtorum in iſta deprehendatur [illegible] quia nec propria libidinis inſtinctu, nec aliena conſenſu, nec [illegible] languente, vel abſente, vel continenter vivere cupiente [illegible] ſed violenter aliena libidine oppreſſa vim pertulit, apparet, [illegible]*

a *Matth. 5.* b *al. corpore.* c *al. debilitatis.* d *Act. 9. & 13. & Rom. 1.* e *1. Cor. 9.* f *Rom. 7.* g *2. Cor. 11.* h *Rom. 7.* i *Amos 5.* k *Amos 8.* l *Matt. 5.* m *Matth. 25.* n *Eſa. 47.* o *al. ſolium.*] orig. p *Cant. 1.* q *Pſ. 44.* r *Ezech. 16.* s *Eſa. 1.* t *Eſa. 34.* u *al. ſirenes.*

a *Deut. 5. Matth. 5.* b *Polyc. l. 4. tit. 34.* c *Hujus [illegible] fidei violatio dicitur adulterium, cùm.*] orig. Ivo p. 1. c. [illegible] c. 22. d *Et Rabanus & Beda in quæſt. in Exod.* e *Ivo p. [illegible] Pan. l. 7. c. 23.* f *Ivo p. 8. c. 243.*

adultera, nec fornicaria dici poteſt. Vnde nec aliqua occaſione valet dimitti. Cum enim Iudæi a *quærerent à Chriſto, utrum liceret homini uxorem ſuam dimittere quacunq; ex cauſa, reſpondit eis: [non legiſtis* b, *quia, qui fecit eos ab initio, maſculum & fœminam creavit eos? Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.] Deinde ſermonem ſuum ita concluſit, ut diceret neminem poſſe dimittere uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis. Hinc Apoſtolus ait in epiſtola ad Corinthios:* c *[His, qui matrimonio conjuncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere.] Vnde datur intelligi, quòd qualeſcunque fuerint vir & uxor, ex quo conjugali affectu ſibi adhæſerint, ulterius ab invicem diſcedere non valent.*

C. XVII. ❡ *Qualiſcunque ſit vir, ex quo ſemel placuit, non eſt dimittendus.*

Vnde Ambroſius *in Hexameron* d, *tit. diei quartæ, ſcribit.*

HOrrendus 1, & *e* incultus eſt vir: ſemel placuit: nunquid vir frequenter eſt eligendus? Comparem ſuum & bos requirit, & equus diligit: & ſi mutetur alius, trahere jugum neſcit compar alterius, & ſe non totum putat. Tu jugalem tuum repudias, & putas ſæpe mutandum? & ſi uno defecerit die, ſuperducis rivalem, & ſtatim incognita cauſa, quaſi cognitam *ſ* pudoris exequeris injuriam?

1 ❡ Horrendus] *Apud B. Ambroſium legitur,* ſed horridus & incultus eſt: ſemel placuit, &c. *Ante hoc autem capitulum eſt ca. Adam per Evam, infra 33. q. 5.*

C. XVIII. ❡ *Similiter de uxore intelligatur.*

Item Auguſtinus *de ſermone Domini in monte, lib. 1. cap. 32.*

SI uxorem *g* quis habeat ſterilem, vel deformem corpore, ſive debilem membris, vel cæcam, vel ſurdam, vel claudam, vel ſi quid aliud, ſive morbis, & doloribus, languoribusq; confectam, & quidquid (excepta fornicatione) cogitari poteſt vehementer horribile, pro fide & ſocietate ſubſtineat.

C. XIX. ❡ *Non licet viro uxorem dimittere, niſi cauſa fornicationis.*

Item Hieronymus *ad Oceanum de* h *morte Fabiolæ.*

PRæcepit *i* Dominus uxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis, & ſi dimiſſa fuerit, manere innuptam. Quidquid viris jubetur, hoc conſequenter redundat in fœminas. Neq; enim adultera uxor dimittenda eſt, & mœchus retinendus.

C. XX. ❡ *De eodem.*

Item *ibidem.*

APud *k* nos, quod non licet fœminis, æquè non licet viris, & eadem ſervitus pari conditione cenſetur.

C. XXI. ❡ *Communione privetur, qui extra cauſam fornicationis uxorem ſuam dimittit.*

Item ex concilio Toletano XII. *cap. 8.*

PRæceptum *l* Domini eſt, ut excepta cauſa fornicationis uxor à viro dimitti non debeat: & ideò quicunque citra culpam criminis ſupradicti uxorem ſuam quacunq; occaſione dimiſerit, quia quod Deus *m* conjunxit, ille ſeparare diſponit, tamdiu ab eccleſiaſtica communione privatus, & à cœtu omnium Chriſtianorum maneat alienus, quamdiu ſocietatem relictæ conjugis ſynceriter ampleɛtatur, & foveat. Itaque qui jam admoniti à ſacerdote ſemel, bis, terque, ut corrigerentur, ad torum ſuæ conjugis noluerint redire, ipſi ſe ſuis meritis, & à palatinæ dignitatis officio ſeparabunt, & inſuper generoſæ dignitatis teſtimonium, quamdiu in culpa fuerint, amiſſuri ſunt: quia carnem ſuam diſſidii jugulo tradiderunt.

C. XXII. ❡ *De eodem.*

Nicolaus Papa *ad conſulta Bulgarorum, c. 96.*

QVidquid *a* mulier tua contra te cogitaverit aut fecerit, vel ſi te accuſaverit, non eſt, excepta cauſa fornicationis, rejicienda, vel odio prorſus habenda, quæ eſt 1, Apoſtolo *b* præcipiente, ſicut eccleſia à Chriſto diligenda.

1 ¶ Quæ eſt] *Hæc uſque ad finem addita ſunt ex ipſis reſponſionibus.*

7 pars. *Sed quæritur, cùm ſit par utriuſque conditio, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, cum econtra uxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur.*

C. XXIII. ❡ *In utroque ſexu adulterium pari ratione punitur.*

De his ita ſcribit Innocentius Papa, *epiſt. 3. ad Exuperium Epiſcopum, cap. 4.*

CHriſtiana *c* religio adulterium in utroque ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facilè de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. Viri autem liberius uxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueverunt: & ideò mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur; virorum autem latente commiſſo non facilè quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur: qui utique ſubmovebitur, ſi ejus flagitium detegatur. Cùm ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ ratio conquieſcit.

QVÆSTIO VI.

E*Cce, quòd iſta dimitti non valet, cùm à fornicatione innocens inveniatur. Sed ponatur, quòd ipſa ſit adultera, quæritur, ſi adulter poſſit dimittere eam cauſa fornicationis. Non enim videtur, quòd pari crimine infectus alium de eodem punire poſſit. Vnde cùm Iudæi adulteram accuſarent, æquitatis ſententiam à Domino acceperunt. [Quicunque* d *veſtrûm eſt ſine peccato, primus lapidem in illam mittat.] Hinc etiam in Evangelio* c *præcipitur: [Hypocrita, primùm ejice trabem de oculo tuo, & poſtea educes feſtucam de oculo fratris tui.]*

C. I. ❡ *Qui fornicatur, fornicationis cauſa uxorem ſuam dimittere non poteſt.*

Hinc etiam Auguſtinus *ſcribit in lib. 1. de ſermone Domini in monte, c. 28.*

NIhil *f* iniquius quàm fornicationis cauſa dimittere uxorem, ſi & ipſe convincitur fornicari. Occurrit enim illud: [In quo *g* enim alterum judicas, temetipſum condemnas: eadem enim agis, quæ judicas.] Quapropter quiſquis fornicationis cauſa vult abjicere uxorem, prior debet eſſe à fornicatione purgatus. Quod ſimiliter etiam de fœmina dixerim.

C. II. ❡ *Qualem quiſque vult invenire uxorem, talem ſe ſervet eidem.*

Idem *de verbis Domini, tractatu, ſive ſerm. 46.*

SI ducturi *h* eſtis uxores, ſervate vos uxoribus veſtris. Quales vultis eas 1 invenire, tales & ipſæ inveniant vos. Quis juvenis eſt, qui non caſtam velit ducere uxorem? & ſi accepturus eſt virginem, quis non intactam deſideret? Intactam quæris? intactus eſto: puram quæris? noli eſſe impurus. Non enim illa poteſt, & tu non potes.

1 ¶ Eas invenire] *In originali, & apud Ivonem eſt,* Quales eas vultis ad vos venire, tales & vos debent ipſæ invenire.

a *Matth. 19.* b *Gen. 2.* c *1. Cor. 7.* d *Lib. 5. c. 7.* e *Ivo p. 8. c. 232. Pann. l. 6. c. 123.* f *al. cognita.* g *Sent. 4. diſt. 34. Ivo p. 8. c. 238. Pan. l. 6. c. 124.* h *Epitaphium Fabiolæ tom. 1.* i *Sent. 4. diſt. 35. Ivo p. 8. c. 240. Pann. l. 7. c. 3.* k *Ivo ibid.* l *Ivo p. 8. c. 239. Pann. l. 7. c. 61.* m *Matth. 19.*

a *Ivo part. 8. cap. 228.* b *Epheſ. 5.* c *Sent. 4. diſtinct. 35. Ivo p. 8. cap. 214.* d *Ioann. 8.* e *Luc. 16.* f *Sentent. 4. diſtin. 35. Ivo p. 8. c. 250. Pannorm. l. 7. cap. 31.* g *Rom. 2.* h *Ivo p. 1. cap. 45.*

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN